

SKAL VI TA PARTI eller være nøytral?

107020

Av
JOH. LUDV. MOWINCKEL.

I en artikkel for noen uker siden fremholdt jeg sterkt nødvendigheten av at Norge iakttok den strengeste nøytralitet i en kommende krig. Og jeg hevdet, at denne vår faste nøytralitetsvilje måtte i bestemte former og i god tid kunne gjøres både for Folkeforbundet og for alle makter.

„Vi må følge Belgias eksempel“, skrev jeg, „vi må klart og tydelig etter nøie og omhyggelig overveelse trekke op en plan for vår nøytralitetspolitikk, kunne gjøre denne for folkeforbundet og verden og erklære, at det er den politikk vi vil følge i tilfelle av en krig, hvor vi ikke ønsker å være noen av partenes venn eller fiende“.

Nu har min venn, dr. Chr. Lange, i et foredrag i Studentersamfundet i Bergen tatt bestemt avstand fra at vår utenrikspolitikk skal følge en slik nøytralitetslinje.

Foredraget har i Bergenspressen fått overskrifter som „Nøytralitet i en krig uttallig idag“ (Bergens Arbeiderblad), „Norges nøytralitet er en fiksjon“ (Bergens Aftenblad) og „Forsøk på nøytralitet i en ny krig kan koste oss demokratiet“ (Bergens Tidende).

Samtlige avisers referater bekrefter overskriftenes riktighet.

Chr. Lange bygger sin utenrikspolitiske opfatning på de etter hans mening bindende forpliktelser som vi har påtatt oss som medlem av Folkeforbundet. Disse forpliktelser skulle også idag tvinge oss til å stå fast og brast med den fler-

tallsgruppe av stater som ennå står i Folkeforbundet. Og det gjelder ikke bare å stå sammen for i fred å støtte alle bestrebelser for å styrke Folkeforbundet og fremme dets oppgaver. Våre forpliktelser binder oss i virkeligheten så sterkt og så langt at hvis en gruppe av stormakter som alle eller de fleste står i forbundet kommer i krig med en annen stormaktsgruppe, hvorav et flertall er uttrådt av forbundet, må vi ta parti for og aktivt støtte den første.

Bare „i det tilfelle -- og utelukkende i det“, heter det i et referat av dr. Langes foredrag, „at Folkeforbundet faller helt sammen kan vi forsvare å være nøytrale“. — Men hvis Folkeforbundet eksisterer og „krigen kommer -- og det er grunn til å frykte det -- må vi ut fra våre dypeste demokratiske interesser ikke svikte vår plikt“.

„Vi risikerer en katastrofe ved å stå mellom maktgruppene som „nøytrale“ -- vi risikerer å bli trukket inn i den fascistiske leir“.

Eller som det heter i et annet referat: „Vi kan ikke være nøytrale og stå i Folkeforbundet, de to ting kan ikke forenes“. „Blir det krig i Europa kan vi ikke gjemme oss bak en fiksjon og late som om ikke krigen eksisterer. Vi kan ikke svikte vår plikt -- vi må stå på den demokratiske staters side i kampen mellom de to maktgrupper; -- i den fascistiske leir hører vi i sannhet ikke hjemme“. Og endelig i et tredje referat: „Vi kan risikere å bli en kasteball mellom interessegruppene hvis vi vil gjemme oss bak nøytraliteten; og det kan føre oss over i diktaturstatenes rekke og der mener jeg vi iallfall ikke hører hjemme“.

Det fremgår tydelig av hvad der er gjengitt, at dr. Lange mener, at vi må ta parti i en kommende stormkrig, og at nøytralitet er uholdbart. Først og fremst som følge av våre forpliktelser i Folkeforbundet, men derest også fordi vi må treffe vårt valg for ikke å „risikere en katastrofe ved å stå mellom maktgruppene som nøytrale“.

Hvad våre forpliktelser likevel overfor Folkeforbundet angår, har jeg alltid fremholdt, at vi måtte være bundet av disse sålenge folkeforbundet var et allsidig internasjonalt instrument til opprettholdelse av

fred og rett i verden, sålenge det i virkeligheten var en sammenslutning av stater, som ikke alene vilde, men også kunne hevde rett mot urett og med makt og myndighet gripe inn mot forbryterske fredsbrydd og rettskrenkelser.

Men Folkeforbundets stilling er dessverre ikke lenger denne, og vi har bittert erfart det i Mandsjukokonflikten, i Etiopiakrigen, i borgerkrigen i Spania, i Danzig og nu atter i Østen. På denne bakgrunn må dagens realpolitiske stilling bedømmes, og jeg gav i min artikkel forleden dag min opfatning herav følgende uttrykk:

„Skjønt vi selvfølgelig vil gjøre vårt ytterste for at Folkeforbundet atter kan bli hvad alles forutsetning og håp var, må vi se dagens sannhet i øinene og den er, at det uten hensyn til Folkeforbundet er dannet mektige statsblokker i verden som står politisk fiendtlig like overfor hverandre og hvis mellomværende Folkeforbundet dessverre har vist sig å stå helt maktesløst ikke overfor“.

Denne Folkeforbundets maktesløshet kan vi ikke se bort fra, når vi skal overveie vår egen politiske stilling. Vår tilslutning til Folkeforbundet var betinget av dets evne til å hevde fred og rett mellom folkene, men det dr. Lange nu anbefaler som vår plikt er en partitagen for de ene av de „mektige stats-

blokker i verden“, en partitagen som uvegerlig i tilfelle av en stormkrig vil tvinge oss op i en slik krigs helvede.

Alle interesserte mennesker kan i tidens verdenssituasjon ha sine følelser og sympatier, men norsk utenrikspolitikk må ikke ledes av følelser og sympatier. Også under verdenskrigen hadde de fleste norske personlige sympatier -- og det var for mange ofte vanskelig ikke å vise dem -- men de menn som hadde ansvar for norsk utenrikspolitikk i de vanskelige år, satte all sin evne og vilje inn på å iakttas og bevare den strengeste objektive og upartiske nøytralitet.

Og dette mener jeg må være det ledende grunnsyn for vår utenrikspolitikk også idag.

Chr. Langes foredrag i Bergen blev etterfulgt av noen diskusjon, og i denne reistes det nærliggende spørsmål om ikke hans politiske linje måtte ha store og uheldige følger for vårt forsvar. På dette svarte dr. Lange at „noen utbygning av Norges forsvar ikke var en nødvendig konsekvens av vårt medlemskap i Folkeforbundet. Vi hadde ingen militære forpliktelser, men skulde bare delta i økonomiske sanksjoner og i tilfelle bidra f. eks. ved å stille vår handelsflåte til

DET ER VERKET DET
KOMMER AN PÅ

Forlang katalog

ALF LIE

UHR- OG CHRO-

NOMETERMAKER

Prinsens gate 22, Oslo

disposisjon for de oss vennligsinnde stater.”

Dette svar er -- hvis det er riktig gjengitt -- helt uholdbart på bakgrunn av den aktive partspolitikk som Dr. Lange gjør sig til talsmann for. Det er jo her ikke lenger tale om et Folkeforbund som anvender sanksjoner mot en fredsforskyrter, som f. eks. tilfellet -- bedravelig ihukommelse -- var i forholdet til Italia under Etiopiakrigen.

Her gjelder det en krig mellom verdens mektigste stormaktsgrupper, hvor vi, -- hvis vi følger Dr. Lange -- med velberedd nu slutter oss til den ene gruppe, og selvfølgelig på forhånd må gjøre det klart for alle, at dette er vår hensikt.

Men da er vi ikke lenger et stillferdig, loyalt folkeforbundsmedlem, som overensstemmende med vår

plikt bare deltar i „fredelige“ økonomiske sanksjoner.

Nei, vi kommer som part med i krigen, hverken mer eller mindre og vil av den annen part fra første stund av ansees som krigførende fiende hvormegret vi enn vil påberope oss at våre folkeforbundsforpliktelser ikke går lenger enn til „fredelige“ sanksjoner.

La oss endelig være klar over at dette er stillingen.

Men hvis dette er sannhet vil det være en forbrytelse, om ikke vi på forhånd og i tide tok ganske andre skritt med hensyn til vårt forsvar enn det er nødvendig å ta, hvis vi straks og uten sidehensyn følger den nøytralitetslinje jeg så sterkt hevder:

Si og vise det for hele verden at det er vår ubøielige vilje å holde oss utenfor enhver krig og leve i fred og vennskap med alle folk.

Når jeg har tatt til gjennomgåelse mot Chr. Langes foredrag er det først og fremst av hensyn til det landsviktige spørsmål selv, men derest fordi Dr. Lange har stor internasjonal anseelse på den mellomfolkelige politikks område og representerer den norske regjering som en av dens faste utsendinger ved Folkeforbundets delegeretmøter.

Desember 1937.

J. L. M.

Tidens Tegn
11-12-1937
Lange